

FUNDAMENTALNA ŽIVOTNA NEUROZA

PREMIJERE

FESTIVALI

OBLJETNICE

RAZGOVOR

GLAZBENI

TEATAR

ESEJ

TEMAT

GAVRAN U

PARIZU

IZ STRANIH

ČASOPISA

TEORIJA

IZ POVIJESTI

NOVE

KNJIGE

DRAME

Ivana Sajko, *Arhetip: Medeja/Žena bomba/Europa*

Redateljice: Ivana Sajko, Franka Perković, Dora Ruždjak Podolski

Zagrebačko kazalište mladih

Premijera: 11. travnja 2007.

Zajednički nazivnik za trodijelnu predstavu prema tekstovima Ivane Sajko *Arhetip: Medeja/Žena bomba/Europa* u produkciji Zagrebačkog kazališta mladih neka je vrsta fundamentalne životne neuroze. Naime, rad Ivane Sajko dosta je hrabro, vrlo iskreno i prilično buntovno pismo, i kada se radi o životu i kada se radi o kazalištu. Sama autorica navodi da "ne piše za kazalište nego iz kazališta" što znači da joj pozornica služi kao neka vrsta arene da se obračuna s izludujućim fantomima modernog krkljanca, ali i kao mjesto na kojem se ne sjedi mirno i tek uživa u umjetnosti. S obzirom da živimo u vremenu napetom i nesigurnom, kako kaže autorica, "vitalnost umjetnosti nije u tome da se slijede definicije, već u neposluhu" odnosno "baviti se politikom u cilju oslobađanja od njezinih interesa – smatram prvim korakom pobune, a svatko može naći drugačiji teritorij za vlastitu revoluciju". Iako se na početku čini da su *Arhetip: Medeja/Žena bomba/Europa* neki tip reciklaže političkih stavova od feminizma s početka sedamdesetih do post pesimizma s kraja devedesetih, sigurno je da tekstovi Ivane Sajko ne predstavljaju tvrdi subverzivni pamflet, kao ni to da je ono što smo gledali u ZKM-u

bilo političko kazalište. Radi se o tome da Ivana Sajko bez lažiranja želi vidjeti teatar kao mučnu refleksiju raščerupanog svijeta kojem će ona u lice baciti ono što misli i osjeća. Tako je taj "teritorij bijesa" u ZKM-u predstavljao vidljiv dio unutarnjeg pejzaža povrijeđenosti: intoniran "samoubilačkim" dramskim pismom, iskošenim redateljskim postupkom otprilike između neba i zemlje i glumačkom ekspresijom negdje na rubu živčanog slova. Takva eksplozivna mješavina estetike bez anestezije, socijalnog angažmana i emotivne napetosti možda se najbolje vidi u središnjem dijelu ove trilogije pod nazivom *Žena bomba*, koja govori o zadnjih dvanaest minuta u životu žene opasane eksplozivom, "teroristice", ali tih dvanaest minuta – rastegnuto je kao život. Uz činjenicu da ovaj dio predstave pulsira kao neka vrsta noćne more za one kojima se život sručio na glavu te da se odigrava u podrumu ZKM-a pred gledateljima zamišljenim kao emigranti izbjegli iz realnosti, ono što nam Ivana Sajko želi reći jest da u suvremenom krkljancu – od nasilja u svim verzijama, kakofonije informacija, do saponica na ekranu i cesti – živimo život koji je objektivno neizdržljiv i da svi pomalo hodamo kao patentirane bom-

Ivana Sajko

ARHETIP: MEDEJA / ŽENA-BOMBA / EUROPA

redateljice:

Ivana Sajko,
Dora Ruždjak - Podolski,
Franka Perković

Zagrebačko kazalište mladih

ARHETIP: MEDEJA
Monolog za ženu koja ponekad govori

Koncept i tekst: Ivana Sajko
Video: Maurizio Ferlin
Kostimografija: Barbara Bourak
Pedagogija: Ines Škuffić-Horvat, Mirjana Rogina
Glume polaznice Učilišta: Jana Alajbeg, Talia Bertol, Dora Beljan, Helena Beljan, Vini Jurčić, Katarina Kujundžić, Dora Marojević

Glazba: Tena Novak, Krešimir Pauk, Vedran Peternel
Ivana Sajko: glas
Tena Novak: violina
Krešimir Pauk: bas gitara
Vedran Peternel: laptop, sampler, ambijenti, bas

Snilmo: Franjo Vlahović u studiju "A Ko"
Mikso: Vedran Peternel u studiju "DAVIS" (asistent: Goran Kuretić)
Mastering: Marinko Belavić Marac u studiju "DAVIS"

Glazbena produkcija: Vedran Peternel, Ivana Sajko

Inscipijent: Maja Linvarc

be. Ženu bombu u furioznom ritmu tumači odlična Katarina Bistović Darvaš, ali ono što je fascinantno i u skladu sa šizoidno impostiranim temom jest da se ova odlična glumica ne obraća publici: kroz ženu bombu kuljaju riječi ogorčenja, bijesa i tuge dok ona juri kroz publiku, osvijetljenu tek nekim maglenim svjetlom podzemnog hodnika i stiješnjenju između odbačene scenografije i skladišta za inventar. Tako su u ovom slučaju teatar, gledatelji i konvencije s razlogom okrenuti na glavu: od dva sata iluzije danas više nema nikakve koristi. Grubost suvremenih problema može se u kazalištu doseći jedino izravnim pristupom lišenim uobičajenog bontona prema parteru i ložama i iskrenošću višeg stupnja. Kako je lik u predstavi kako kaže Ivana Sajko ipak "bomba koju ona neće baciti", ono što nam u takvom životu preostaje jest "dovoditi u pitanje vlastito intelektualno i

emotivno iskustvo svijeta". Ipak, je li ovakav krajnje vrijedan stav u estetskom smislu zadovoljavajući u ljudskom? Na ovo pitanje Ivana Sajko vrlo jasno odgovara, svjesna razumljivih granica političkog djelovanja i težine iskušena u izostravanju estetskih stavova. "Potrebno je mnogo više hrabrosti, ludila i žrtve opstati s radikalnim umjetničkim stavovima negoli s radikalnim politikim stavovima. Ili barem podjednako." Naime, ne samo da su njezini tekstovi "atonalni", fragmentarni i razlomljeni pa ne podliježu nikakvom estetskom trendu i ne samo da o iluziji stvarnosti u njima ne može biti govora – oni posjeduju onu vrstu razdiruće energije koja je jednako opasna za "mjesto radnje" kao i za autoricu samu. Čini se da su tekstovi Ivane Sajko nastali u atmosferi osame, hladnog znoja i pucanja živaca, ali s ljekovitom sviješću da izbjegavanje suočavanja sa sobom i sa stvar-

PREMIJERE
FESTIVALI
OBLJETNICE
RAZGOVOR
GLAZBENI
TEATAR
ESEJ

TEMAT
GAVRAN U
PARIZU
IZ STRANIH
ČASOPISA
TEORIJA
IZ POVIJESTI
NOVE
KNJIGE
DRAME

nošću makar za jedan korak vodi u – laž kojoj nema kraja. Takvo suočavanje nije uvijek ugodno i proizvodi slike na koje često nismo navikli. Tako u djelu predstave o *Medeji* koja je naslonjena na priču o majci što ubija svoju djecu tekstove izgovaraju djeca, ljupko, prostodushno i naivno, ne zato da bi se pojačala naša sablazan nad tragičnim događajem, nego zato – u duhu vremena današnjeg – da bi se pokazalo kako je tragedija u kojoj živimo puno dublja nego što mi to mislimo. Intelektualno najraskošniji dio pisma Ivane Sajko svakako je *Europa* viđena očima žene, velike Majke, koja će nekom sveopćem Muškarcu ispostaviti račun nakon ratova, kupleraja i krvi, ali ono što je uzbudljivo – poput kombinacije britke političke kozerije i presude bez milosti – jest koliko je rafinirane ironije, političke izoštrenosti i crnog humora sadržano na temu (europske) civilizacije što iza materijalnog sjaja i političke korektnosti skriva bore svoje temeljite posustalosti. Uz činjenicu da je monolog Ksenije Marinković – uz nevidenu fizičku impostaciju (u kostimu Barbare Bourek), kontrolu glasa i superiornu mimiku – možda najbolji individualni scenski nastup koji smo vidjeli u posljednjih deset godina, *Europa* je, što se poštenja i kreativnosti tiče, ubitačna refleksija pojedin-

Katarina
Bistović-Darvas

ca o vremenu današnjem. U predstavi još sudjeluju i glumci Barbara Prpić, Danijel Ljuboja i Petar Leventić,

Ksenija Marinković,
Barbara Prpić,
Petar Leventić,
Danijel Ljuboja,
Zrinka Lukčec,
Marin Lemić,
Matej Baletić

djeca Učilišta ZKM-a i plesači Zrinka Lukšec i Matej Baletić, ali ono što ovaj projekt uz ostalo čini drugačijim jest da su ga režirale – tri žene. Uz autoricu Ivanu Sajko, režiju potpisuju i Franka Perković Gamulin i Dora Ruždjak Podolski pa bez obzira što se radi o “kazališnim prijateljicama” koje su surađivale na Akademiji i u glumačkoj družini *Kufer* i uz činjenicu da se radi o pogledu na svijet očima žene, najznačajniji dio njihove priče jest iskustvo – o povjerenju. One su morale usuglasiti različite poetike, izbjeći zamke egoizma i otvoriti unutarnja vrata jedna drugoj kako bi “iz mrtvog kuta ženske intime” progovorile o “povijesnom pamćenju svijeta” kako ga one vide. Na kraju treba reći, ne bez gorčine, da je taj otočić kreativne mudrosti i suradnje krajnje disparatan socijalnom okolišu u nas jer je – da ne potežemo baš najteža pitanja hrvatskoga glumišta – pitanje tko bi se uopće sjetio provokativnog pisma Ivane Sajko da nije bilo ravnateljice ZKM-a Dubravke Vrgoč. S obzirom da se njezini komadi već deset godina igraju isključivo na europskim pozornicama i da njezin radikalni estetski pristup još uvijek nije prepoznat na domaćoj sceni, nego ona sama živi od inozemnih naručilaca, *Arhetip: Medeja/Zena bomba/Europa* u ZKM-u u najmanju je ruku prvorazredni događaj i u umjetničkom i u kulturalnom smislu.

